

SZÉKELY-UDVARHELY

UDVARHELYVÁRMEGYE JOGÜGYI, KÖZIGAZGATÁSI, KÖZGAZDASÁGI, KÖZMIVELŐDÉSI ÉS SZÉPIRODALMI LAPJA

AZ UDVARHELYVÁRMEGYEI KÖZSÉGI ÉS KÖRJEGYZŐK EGYLETE ÉS A GAZDASÁGI EGYLET HIVATALOS KÖZLÖNYE.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK: Egész évre 10 K. Félévre 5 K. Negyed-
évre 2 K 50 f. Külföldre egész évre 15 korona. Községeknek,
papok-, gazdasági egyleti tagok- és közs. előjáróknak egész évre
8 K. Tanítóknak, közs. és körjegyzőknek 7 K. — Egy példány
Telefon-szám 15. Ára 10 fillér. Telefon-szám 15.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos

BETEGH PÁL.

Főmunkatárs: FÜLEI SZ. LAJOS.

HIRDETÉSI DIJAK: Hivatalos hirdetések 100 szóig minden
szó 4 fillér, azonfelül 2 fillér, magánhirdetések em-ként 6 fillér-
többesről közlésnél 4 fillérért közöltnék. Nyilt-tér sora 1 K. Hir-
detés és nyilt-tér díja előre fizetendő. — Megjelen heten ki nt
kétszer: csütörtökön és vasárnap.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: BETEGH PÁL könyvkereskedése, könyvnyomató és könyvkötő üzlete (Kossuth-utca), hova minden e lapot, érdeklő közlemények, előfizetések
M. kir. postatakarék és Clearing számla 10,489. sz. és hirdetések intézendők. — Kéziratok vissza nem adatnak. M. kir. postatakarék és Clearing számla 10,489. sz.

A magyarság érvényesülése a hadseregben.

Négy törvény országgyűlési tárgyalása. Közli dr Helta i
Ferenc országgyűlési képviselő (168 lap). Ára 3 korona.
(1. folyt. és vége).

Az 1792. évi 9. törvényeknek már szöve-
gezéséből is látható, hogy az a nemzeti jogok
megoltalmazására nem volt alkalmas. Azok a ba-
jok, melyeken e törvénynek segítenie kellett volna,
csak öregedtek. Az országgyűlések ugyan min-
den alkalmat megragadtak a nemzet jogainak
megoltalmazására, feliratokat intéztek az uralko-
dóhoz, az ujoncok megszavazásánál föltételt
költik ki, hogy azok csak magyar ezredekhez so-
roztassanak s a magyar ezredeknek magyar tisz-
tek alkalmaztassanak, de éppen abból, hogy min-
den egy országgyűlés kénytelen volt a sérelmekkel
foglalkozni, az következik, hogy a sérelmek min-
den igazgató dacára sem nyertek soha orvoslást.

Midőn Ferenc király az 1807. évi ország-
gyűlésen ismét ujoncokat s adófölemelést kért,
újra alkalom adódott a nemzetnek, hogy a kato-
naságot illető jogainak érvényesítését követelje.

Hosszas vita és a nemzeti követelmények-
kel nem rokonszenvező főrendekkel való üzenet-
váltások után feliratot intéz az országgyűlés az
uralkodóhoz, követelve, hogy „a magyar ezre-
dekben tisztül és altisztül olyanok alkalmaz-
tassanak, kik a legénység által beszélt nyelvet
érlik; továbbá, hogy a katonák az összes kato-
nái gyakorlatokban a legénység nyelvén oktata-
ssanak; a kommandó szavak, melyek most né-
metül adatnak a csapattestek parancsnokai által
a legénységnek, magyar nyelven ismételtessenek,
a magyar ezredekben a szolgálat magyarul vi-
tessék.”

A király e felíratra adott válaszában kitérő-
leg nyilatkozik, kijelentvén, hogy e kérdések tár-
gyalása nem annyira az országgyűlés, mint in-
kább a dicasteriumok elé tartozik.

A királyi leirat fölött megindult vita folya-
mán az országgyűlés kifejezésre juttatta azt az
elvet, hogy az ország rendjeinek a katonai ügyekre
a törvények szelleme szerint ezután is befolyás-
tók van. Ennek megfelelőleg törvényjavaslatot
dolgoznak ki, melynek 8-ik §-a szerint a magyar
ezredek élére csak magyar tisztük állíthatók, kik
a magyar nyelvet teljesen ismerik; a 9. §. sz-
erint pedig „a magyar csapatoknál a
szolgálat magyar nyelven vi-
tessék”. Ezt a törvényjavaslatot hasonló szellemű
felíratral terjesztik az uralkodó elé. A király azon-
ban csak úgy hajlandó azt szentesíteni, ha a kato-
naságra vonatkozó 7—10. §-ok kimaradnak be-
löle. Hangsúlyozza egyúttal, hogy a „hadsereg
szervezete, vezetése és fegyelme körüli legfelsőbb
jogát, amint az dicsőült emlékü felséges ősei ál-
tal érintetlenül fentartatott, úgy akarja átszárma-
ztatni utódaira és sohasem fogja megengedni,
hogy ezen a királyi felségnek fentartott tárgy
azokkal, amelyek a magyar katonai szabályzatra,
vagyis a hadseregnek a királyságban való eltartá-
sára vonatkoznak, bármi tekintetben össze-
zavartassék.”

E királyi leíratra, mely a legnagyobb nyug-
talanságot keltette, a rendek újabb felíratlal ki-
vántak válaszolni. El is készítettek egy felirat-
tervezetet, melyben hangsúlyozzák, hogy a kato-
naság szervezete, kormányzata és fegyelme nem
tartozik kizárólagosan a királyi joghoz, de még
ha ahhoz tartoznék is „mélán kívánhatják a Ka-
rok és Rendek, hogy a király ezen joggal a nem-

zet érdekében éljen, különösen, amikor az, hogy
a tiszték jártasok legyenek a legénység nyelvén-
ben, hogy a magyar ezredekben a tisztségek első
sorban született magyaroknak adományoztassan-
nak s a kezelés magyar nyelvű legyen, nemcsak
nem érinti sem a szervezetet, sem a kormány-
zást, sem a fegyelmet, sőt inkább az 1715. évi
8. t.-cikkkel föllírtot nemzeti hadsereg intézmé-
nyének, de a Karok és Rendek ugyanazon időbeli
követelményeinek és királyi elhatározásoknak és
a dolog természetének is megfelel. Ki akarja föl-
tételezni, hogy mikor a Karok és Rendek az or-
szág védelmére az állandó katonaságot felállítot-
ták, annak kormányzatát idegen nemzetbeli tisz-
tekre akarták bízni.”

Az idő rövidsége miatt azonban e tervezet-
ből nem lett felírat. Az országgyűlés többsége el-
fogadta a kir. kancellária által kívánt módosítá-
sokat s létrejött az 1807. évi 1. t.-c., mely ki-
mondja, hogy a magyar ezredekben olyan tiszte-
ket és altiszteket kell alkalmazni, kik az azokban
kizárólag használt hazai nyelveket tudják, to-
vábbá, hogy a magyar és határözredekben szü-
letett magyar tiszteteket kell alkalmazni.

Ezután áttér a szerző az 1830. évi 7. t.-c.
előzményeinek ismertetésére s közli az ország-
gyűlési tárgyalások jegyzőkönyveinek vonatkozó
részeit és a feliratokat a királyi leíratlal együtt.

Az országgyűlés 1830. szeptember 8-ára
hivatott össze s azon a Karok és Rendek kezdet-
től fogva a legnagyobb eréllyel sürgették a ma-
gyarság jogainak a hadseregben való érvényre
juttatását.

Mindjárt az országgyűlés kezdetén szóba ke-
rült, hogy az 1792. évi 9. és az 1807. évi 1. t.-
cikket nem hajtják végre. Hogy tehát e törvé-
nyek végrehajtását biztosítsák, a Karok és Ren-
dek föltételekhez akarták kötni az ujoncok meg-
szavazását. E föltétel, mely az ujoncokról szóló
törvényjavaslat 10. §-ába vételezt föl, az volt,
hogy a magyar ezredekben csak magyar tiszték
és altisztek alkalmaztassanak és az előléptetések
a többi császári és királyi ezredektől külön és
függetlenül történjenek.

A főrendeknél e javaslatok erős ellenzésre
találtak, de az alsó-tábla híven és állhatatosan
kijelentte javaslatai mellett, minek eredménye az
lön, hogy a törvényjavaslat 1830. november
15-én fölterjesztett a királyhoz. A király azonban
kijelentette leíratában, hogy ő mind e kívánal-
makat az 1792. évi 9. és az 1807. évi 1. t.-cik-
kek által kívánja elérni és semmi más intézkedés
szükségét nem látja.

Hosszu vita és üzenetváltás következett erre.
A rendek állhatatosan ragaszkodnak álláspontjuk-
hoz s a főrendek üzeneteire, melyekben azok a
királyi leíratban foglaltakat törekszenek elfo-
gadtni, következetesen azzal felelnek, hogy meg-
maradnak elhatározásuk mellett. És a kitartó küz-
delem végre is diadalmaskodott. A főrendek,
nem ugyan meggyőződésből, — hanem mint mon-
dák, azért, hogy más ügyek tárgyalását ne há-
tráltassák, — 1830. december 12-én elfogadták a
rendek felírat tervezetét s az a törvényjavas-
lattal együtt december 13-án a királyhoz föl is
terjesztették. A király azonban ismételtlen vissza-
utasította a javaslatot s kijelentette, hogy az 1792.
évi 9. és az 1807. évi 1. tvcikkhez ragaszkodik.

A rendek részéről ismét megindult a vita a
királyi leírat fölött, de József nádor felszólalására
elállottak föltételeiktől s elfogadták a kancellária
által kidolgozott törvényjavaslatot, melyet a fő-
rendek is elfogadván, a király szentesítvén, lét-
rejött az 1830. évi 7. tvcikk, melynek 12. §-a az
1792. évi 9. és az 1807. évi 1. tvcikket meg-

erősíti. Az 1830. évi 8. tvcikk záradékába pedig
fölvesszik, hogy a magyar ezredek, ideértve a ha-
tárözvidékieket is, valamint az összes belföldi
katonai parancsnokságok a magyar okiratokat el-
fogadni tartoznak.

A magyarságért folyó közdelembe a tör-
vényhatóságok is beleszólnak s egymásután kül-
dik az országgyűléshez felírataikat, melyekben
a magyarságnak és a magyar nyelvnek a had-
seregben való érvényesítését sürgetik. E felírato-
knak nem is maradt el a hatása. Az 1832—36.
évi országgyűlés, mely a fölébredt nemzeti ön-
tudatot méltóan iparkodott érvényre juttatni, az
1830. évinél sokkal kisebb küzdelem után a ma-
gyar nyelvről törvényjavaslatot dolgozott ki és
terjesztett a király elé. E törvényjavaslat a kato-
naságot illetőleg kimondatni kívánja, hogy a ma-
gyar katonaságnál a magyarnyelv hozassék be, a
kormányzavak magyar nyelvben adassanak, a
katonai hatóságok az ország törvényhatóságainak
írományaira magyarul válaszoljanak s az egész
magyar katonaságnál mindennemű fő- és altiszt-
ségre egyedül azok alkalmaztassanak, kik nem-
csak magyarul tudnak, hanem születésükre nézve
is magyarok. Minthogy azonban a király csak
a hatóságokkal való érintkezésre vonatkozó részt
fogadta el, s a leírat közvetlenül az országgyűlés
bezárása előtt érkezett, kénytelen volt az ország-
gyűlés a törvényből a hadsereg magyarságára vo-
natkozó intézkedést kihagyni.

Az 1839—40. évi országgyűlés azonban is-
mét napirendre tűzi a hadsereg megmagyarosi-
tásának kérdését. Törvényjavaslatot készítenek,
melybe többek közt az előbbi országgyűlésnek
főnt ismertetett javaslatát is fölvesszik, de a király
e kívánalmakat hallgatással mellőzi. Az ország-
gyűlés tehát elhatározza, hogy azon pontokat,
melyekhez a király hozzájárult, törvénybe iktatja,
a többieket pedig újból fölterjeszti. Így tehát a
törvényjavaslatnak az a részre, mely a magyarsá-
gnak a magyar hadseregben való teljes érvényre-
jutását megvalósítani lett volna hivatva, nem
emelkedett törvényerőre. És minthogy az ország-
gyűlés berekesztése is nemskorra bekövetkezett,
ez ügyet nem is tárgyalták tovább. Az 1840. évi
6. t.-c. tehát a hadsereg magyarságáról csak any-
nyit mond, hogy Ő felsége kegyelmesen rendel-
kezni fog, hogy a magyar nyelv tudása a katonai
véghelyeken is gyarapíttassék és a magyar ezre-
deknek kormányai a magyarországi törvény-
hatóságokkal magyar nyelven levelezzenek.

Ezekben kívántuk a mennyire lehetett a
könyv tartalmát megismertetni. Kritikát nem
mondunk, mert hiszen a könyv voltaképpen csak
adatokat tartalmaz, s a törvények hozatalát meg-
előző tárgyalások jegyzőkönyveit és egyéb okira-
tait közli. A szerző megjegyzései voltaképp csak
arra valók, hogy az összeállított adatok közt az
összefüggést az olvasó megértse. Azon ígértét,
hogy az anyagot politikai célzatosság nélkül fogja
közölni, a szerző következetesen beváltotta, s a
könyvben összegyűjtött történelmi anyagot úgy
állította össze, hogy abból mindenki meggyőző-
déséhez mért következtetést vonhasson le.

Midőn ezt elismerjük, nem hallgatjuk el azon
meggyőződésünket sem, hogy szerző ujjabkori
történelmünk e semmiképp sem kicsinyelhető
forrásainak hozzáférhetőkké tételével hasznos mun-
kát végzett s könyve, mint forrásmunka, kétségte-
lenül becses.

Kár, hogy a külső kiállításra oly kevés gon-
dot fordítottak s hogy a könyv csak úgy hemzseg
az értelemzavaró sajtóhibáktól.

Dr Pál Ernő.

Tan- és nevelésügy.

Tanítók összejövetele.

Az udvarhelymegyei Tanítóegylet udvarhely-járásí fiókköre Mátisfalván f. hó 12-én Lázár József elnök vezetése alatt látogatott, népes gyűlést tartott.

Jóleső lelki gyönyörűséggel és megelégedéssel eszmélhették az érkező tanítók a kicsiny község közhasznú alkotásait, melyek bizonyosságot tesznek arról, hogy nem a sokaságban, de a szép és hasznos dolgoknak egyesült erővel, közös akarat-al való megteremtésében rejlik a mindeneget alkotni tudó erő. Ezen alig 300 lakóval bíró község rövid 5-6 év leforgása alatt ugyszólva erejét meghaladó áldozattal épített kicsinyei számára gyönyörű új iskolát, akármelyik nagy ekléziába méltán beillő kényelmes és szép paplakot, továbbá új papi csúrt; a régi iskolát pedig átalakítva, használható tanítói lakássá s most a mint értesülünk, napirenden van a templom és a többi közös intézmények jókarba szedése is. Midőn az elismerés érdemkoszoruját örömmel nyújtjuk át a mátsfalviaknak, nem hagyhatjuk említés nélkül, hogy e szép alkotások létrejöttében méltó része van a nép vezetőinek: Mester János ref. lelkésznek, Demeter Miklós tanítónak és Hegyi Zsigmond körjegyzőnek is, kik egyetértő, zajtalan, csendes munkálkodásukkal, követendő szép példát mutatnak az értelmes székely népnek. Ezen itt felemlített dolgot különben a helyszínen igen szép elismerés kíséretében mondotta el a kör elnök is megnyitó beszédében, melyet azonban megelőzőt az ev. ref. templomban tartott istentisztelet Mester János ref. lelkész lélekemelő könyörgésével. Ennek végeztével a kényelmes, tágas iskolateremben Demeter Miklós helybeli tanító tartotta meg sikerült gyakorlati tanítását, ismertetvén az V., VI. osztálynak az őszi kikiricset.

Az elnöki megnyitó után, az elnöki előterjesztések kapcsán tudomásunkra jutott, hogy a választmány 1904. apr. 15-iki határidővel kitűzte a következő pályadíjat: „A jelenlegi irvaolvasási módszerek ismertetése és bírálati méltatása.” Pályadíj abszolút becsú munkánál 50 K, relatív munkánál pedig 1-ső díj 30 K, 2-ik díj 20 K.

A járáskörök munkálkodásának irányítása céljából a választmány a következő tételket ajánlja:

1. Az iszákosság elleni védelem és az iskola.
2. A népiszkolai rajztanítás anyaga és módszere körüli újabb mozgalmak méltatása.
4. Mily mértékben van helye a tankönyvnek

az osztatlan és az osztott iskolában s melyek a jó tankönyv kellékei.

A még több keblű ügyet tartalmazó központi felhívás után bemutatja továbbá elnök a Magyarországi tanítók Országos Bizottságának felhívását a jövő 1904. nyarán megtartandó VI-ik egyetemes gyűlésre vonatkozólag, melyben az Országos Bizottság a következő 4 fontos kérdés előzetes megvitatását és annak kellő időben való helyes megvitatását tüzte ki napirendre:

1. A népoktatási törvény revíziója, kapcsolatban a szolgálati viszony szabályozásával.
2. A fizetés rendezés.
3. A nyugdíjszabályozás.
4. A népnevelési egyesületek megteremtése és szervezése.

Folytatólagosan bemutatja az Eötvös-alap új alapszabálytervezetét is, melyet áttanulmányozás és a jövő ülésen való véleményezés végett kiadta a gyűlés az Eötvös-alap kör bizottságának.

Az elnöki bejelentések tudomásul vételével felolvastattott és hitelesített a múlt ülés jegyzőkönyve, mely után Vida Mózes adta elő nézetét a kriza Sándor által tárgyalt: „A tanító és a székely kérdés” c. tételre benyújtott határozati javaslatában foglaltakra nézve. Az egyes kérdések részletesebb kidolgozás végett előadó véleménye alapján kiosztattak az arra vállalkozók között.

Majd szavalt Keresztes János, ki Nagy Lajosnak „Imádság” c. gyönyörű költeményét adta elő igen hatásosan.

Veres Ferenc „A magyar néptanító és a magyar állameszme” c. tételről szép és hazafias szellemű felolvasást tartott, kifejtve, hogy az iskolai nevelésnek legfőbb iránya a hazaszeretben, a hazai termékek és készítmények feltétlen megbecsülésében nyilvánuljon elsősorban.

Péter Gergely pedig felolvasta a Dr Kovács Géza székelyudvarhelyi fogorvos kiválóan tanulságos értekezését a „pellagáról”, melynek alapján szomoruan kelle tudatára jutnunk, hogy ezen betegség a jobbra pulszkával élő székely népünk közé is beütött, mint azt a marosvásárhelyi kórháztól beszerzett adatokkal is bebizonyította.

Gyerkes Mihály egy, a vármegyében lakó tanítók középiskolában tanuló fiainak teljes ellátást biztosító internátusnak Székelyudvarhelyen és a Pallós Albert kolozsmegyei tanítótestületi elnök kezdeményezésére napirendre hozott Erdélyrészi tanítók tanuló leánygyermeküket ellátó internátusnak Kolozsváron való létesítését eszméjét ismertette és fejtegette meggyőző érvekkel, mindkét internátus felállításának elodázhatlan szükségességét.

A fiu internátus alapjának megvetésére — a segélyalap megmaradt vagyonát ajánlja, melyhez természetesen, ha az eszmét magáévá teszi, a róm. kath. tanítóegylet is aránylagosan hozzájárulna, annak gyarapítására pedig a vármegye területén levő minden tanító és tanítónő fizetne általános kötelezettséggel évi 2 K-t, erre fordítatnának továbbá a kegyes adományok, gyűjtések, hangversenyek stb. jövedelmei.

A leány-internátus megvalósítása, mely módot és alkalmat nyújtana a tanítók leányainak, hogy akár a tudományos pályára, akár a kézimunka vagy ipari pályán biztos kenyeret szerezzenek, könnyebben keresztülvihető, mivel ahhoz elégséges ha az egylet aránylagosan évenként 100-150 koronával hozzájárul. A helyiséget és felügyeletet a Kolozsváron székelő Mária Dorottya Egyesület erre a célra szíves készséggel megígérte. Bár e nagylelkű ajánlatért hálás köszönetünket fejezzük ki, mégis, mivel ez egyesület róm. kath. jellegű s tekintettel, hogy a létesítendő internátusban mindenféle felekezeti tanító gyermeke benn kellene legyen, a felügyeletet s általa az egész internátus vezetését jobb szeretnők egy mindenik vallásos egyesület kötelékén kívül álló, tehát indifferens arra való egyenre bízni. A körnek ezen tárgyban a benyújtott határozati javaslat alapján egyhangú lelkesedéssel hozott határozata tárgyalás és a többi körökkel, meg a róm. kath. tanítóegylettel és a segélyegylettel leendő közlés végett jegyzőkönyv alakjában megküldetik a központi választmánynak, mely aztán a visszajuttatott véleményes határozatokat összegezve, a leghelyesebb javaslatok alapján tenne előterjesztést elfogadás végett a közgyűlésnek.

Az 1903. évi számadások megvizsgálására, valamint a pénztár átadására a Veress Mózes elnöke alatt már előbb is működött és Péter Gergely, Blájer Balázs és Gyerkes Mihály tagokból álló bizottság újból delegáltott.

Több jelentéktelenebb indítvány tárgyalása után, a jövő gyűlés helyének, idejének és tárgyszorozatának megállapítása az elnökségre bízván, a gyűlés ezzel véget ért.

E tartalmas és tanulságos ülés után Demeter Miklós vendégszerető házigazda által adott jóízű közömbnél, mint rendesen magyar emberek összejövetelénél szokás, számos pohárváltás hangzott el tanügyi jeleseink egészségeért.

Az ilyen ülések valóban nem ok nélkül tartatnak, erkölcsi és tanügyi haszna elvitázhatatlan eredménnyel jár.

Gy. M.

A „SZÉKELY-UDVARHELYI” TÁRGÁJA.

Egy öreg újságíró életéből.

(Emlékezés Lichtenstein F. Lajosra, 1829—1903.)

Szigetvárott, a hős Zrínyi önfeláldozó vitézsége által megszentelt eme történelmi emlékü helyen született néhai Lichtenstein F. Lajos. E helyen szivta magába már mint gyermek a honszeretet magasztos érzelmét és ezen érzelm volt vezérszavára, indító rugója minden tettének, cselekedetének egész életében.

A szabadságharc kitörésekor a nemrég lerombolt Újépületben elhelyezett tüzérhadapródiskola növendéke volt. A nagy események híre természetesen behatolt az ifjakhoz is és lázas izgatottságra hozta az iskola magyar növendékeinek szívet, köztük a gyermek-ifju Lichtenstein F. Lajosét is. Nem sokat fontolgattak a fiuk, hanem tanárjuk, a később híressé vált Makk generális vezetése alatt a harctérre siettek, hogy a hazáért és szabadságért harcoljanak s ha kell, életüket áldozzák. Lichtenstein Görgei táborába jutott és a Jellasics ellen, Pákozdnál vívott véres csatában kapta a tűzkeresztséget. Azonban genálításánál fogva magasabb hivatást és nehezebb szerepet szántak neki azok, kik az események élén állottak. Kossuth Lajos mellé rendelték, aki hivatalos futárjává nevezte ki. E minőségben az volt a feladata, hogy a kormány rendeleteit, titkos parancsait az ország különböző részeiben operáló hadcsapatok parancsnokaihoz juttassa, azokat nekik kézbesítse. Az egész ország ugyszólván egyetlen harctér volt, és a nagy vérontás közben folyton a legnagyobb életveszélyben vitte táborról-táborra a kormány legfontosabb titkos rendeleteit, akárhányszor ruhája gombjaiba iratva olyformán, hogy az apróra összehajtott irat a gomb magját alkotta, melyet megfelelő szöveggel bevonva, ruhájára varratott. Futári működésének legveszedelmesebb feladata volt az, midőn Percel Mór táborát a rácok a magyaroktól elvagták és Lichten-

stein a kormányzó és Batthyány Kázmér rendeleteit a tábornak kezeihez jutatta. Egy szeneslegény öltönyébe bujva, szénporral bemázolt arccal a szenes kocsihoz ült és csodamód sikerült ismeretlenül eljutni a céljához. Hasonló életveszélyes megbízatás volt az, midőn a Komárom várában körülfűrt Klapka György tábornoknak kellett a kormány sürgős utasításait kézbesítenie. Különös válságos és emlékezetes küldetése volt, midőn Kossuth meghagyásából, az ellenséges táborokon keresztül hatolva, Görgeyhez ment Gödöllőre, hogy őt a Dembinskivel való rögtöni egyesülésre és együttes operációra hívja fel a kormány nevében. Egy szénásszékér fenékén fekvé tette meg ez alkalomkor az utat, étlen, szomjan, a szénától egészen eltakarva. Ellenséges katonák a csendesen ballagó szekeret utólérték és mivel gyanakodtak, szuronyaikkal a szénát keresztül-kasul szurkálták, szerencsére anélkül, hogy az alatta fekvő Lichtenstein megsérült volna. Ilyen és hasonló viszontagságok között érkezett a gödöllői táborba, hol Görgei Arthur tábornok sátorába vezetett, a tüzes és honszeretettől lángoló ifju írásbeli megbízatásán kívül, élőszóval, komoly lelkesültséggel is fölszólította Görgeit, hogy a kormánynak engedelmességedni hazafiai kötelesség. Görgei a katonai fegyelmet és saját személyét megsértve látván, a kormányfutárt feleletre sem méltatva, odakiáltott tábornoki főnökehez, Bayer alezredeshez: „Lőj-jétek főbe!” Csak Bayer emberszeretete s jóindulata mentette meg életét. Kossuth ezt az eredménytelen küldetést tartotta a magyar szabadságharc bukása okának. A különös véletlen ugy hozta magával, hogy évek múltán Lichtenstein visegrádi nyaralója mellett Görgei Arthur is tanját ütött s ott nyaralt egymás szomszédságában az a két férfi, akit oly különös körülmények hoztak össze. — A szabadságharc leverése után Lichtenstein F. Lajosnak is menekülnie kellett. Nagy merészség volt, de mégis Bécsnek vette útját egy odainduló hajón. Utlevél nélkül előrelátólag lehetetlen lett volna a szigorúan őrzött partokon kiszállani. A genális és merész ifju ek-

kor az utasok között egy osztrák generálist pillantott meg. Hozzá szegődött és oly élénk és érdekes diskurzusba keverte a generálist, hogy az Bécsbe érkezvén, tovább hallgatta az érdekes beszédet, karanfogta a fiatal embert és ugy karöltve léptek át a hajóhidat anélkül, hogy valakinek is eszébe jutott volna utlevelet kérni. Lichtenstein először Poroszországba menekült, ahol egy föld-birtokosnál kapott alárendeltebb állást. És ott, ahol kezdetben saját kezével tartotta az eke szarvát, rövid idő alatt genálitása révén jószágfelügyelő lett. A fenkölt lelkiületü ifju azonban nem birt megelégedni csupán a fizikai munkával. Üres óráiban tollat ragadott és a magyar ügyeket tárgyaló oly cikkeket látta napvilágot, melyek az osztrák policzia haragját felidéztek és az író kiadatását kívánták. De a könnigsbergi orosz konzul segítségével folytán az elfogatása végett megjelenő csendőrök már csak hült helyét találták. Hamburgban egy Angliába vitorlázó hajóra szállt. Az osztrák rendőrgyőnök nyomon követte, utól is érte, a hajókapitánytól átadatását követelte, de a matrózok, kiket hegedűjüketával már előbb órákig mulattattak, pártjára keltek s kereken kijelentették, hogy ha annak a magyar menekültnek — ekkor már tudták kiletét — egyetlen hajszála meggörbül, menten felhúzzák a horgonyt, a hajót elindítják, az osztrák ügynököket pedig embereivel együtt, utánuk meg a tulajdon kapitányukat a tengerbe hajítják. A kapitány elég okos volt engedni embereinek és így Londonban szerencsésen partra szállította menekülő utasát, ki utközben is hegedűjével mulattatta életmentőit, a derék matrózokat, ezek meg egész uton minden jóval, ami csak kiltet tőlük, kedveskedtek neki.

Angliában terhes napokkal kellett megküdenie, annál inkább, mert nemes büszkesége minden anyagi segélyt visszatartott és inkább két keze munkájával kereste meg a kenyerét, semhogy alamizsnát fogadott volna el auktól, akik jó szívvvel gyűjtöttek a Londonban élő magyar menekültek támogatására. Sok honfitársa le is nézte őt, mert, elég helytelenül, lealacsony-

A poli
Kossuth Fer
reflektált a
kivánalmak
Tisza István
hogy a szék
harcosokat
Kossuth-pár
delmet, an
engesztelhet
helyzetet a
totta meg,
meg a végül
tekenységet
hogy a harc
Ezek után
amit növelt
tartózkodna
jelenségét a
áthelyezi vi
rongó polit
tása. Az ex
fogja nevez
hívja föl K
szólítja küz
mányképes
kérdések m
szabadelvé
azt az elle
menti műk
hatalmas u
ártott a
Torka fölm
kellott alá
természetü
szolgálat
nyomán az
A balkáni
metország
helyezkedé
tente hatal
sen ajánlo
a szabodás
kezései lel
két nagy l
leg az eur
bekövetkez
jó eredmé
lomba tar
minisztern

többnek ta
kegyadomán
kegyelmez
bár akkor
volt Lond
29-én volt
gyar Föld
az állásab
gyobb, mi
a frankfur
akkori áll
furtban re
Magyarpr
tudni, kül
ügyben va
valami rit
tója volt
valaha!
tatni, De
és gr. An
a magyar
denzet”,
fiak és pu
verte viss
szág elle
Ugyancsa
tósan elő
Deák nag
volt anna
jutott nek
közt ő os
ves és bi
ven, a m
fiaival sz
kodást. M
gyar vidé
sajtót éve
szó való
rejltő pro
fáradság
Bismarck
nyilatkoz
mogatása
a német
Ausztriáv

A hét története.

A politikai helyzet még mindig válságos; Kossuth Ferenc a függetlenségi párt nevében reflektált a miniszterelnök programjára s ezen kívánalmakat tekintik most a béke föltételeinek. Tisza István gróf válaszában az volt a célja, hogy a szélsőbal békeföltételeit honorálván, a harcosokat is megnyugtassa és lehetővé tegye a Kossuth-pártnak a lojális fegyverekkel való küzdelmet, ami ha megtörténik, a szabad-ellenzék engesztelhetetlen tábora elszigetelten marad. A helyzetet a néppárt vezére Zichy János gróf rontotta meg, aki a legelegánsabb formában üzent meg a végletekig menő harcot. A szélsőbal féltekenységet pedig megdöbbentette az a gondolat, hogy a harci lobogót a néppárt ragadja kezébe. Ezek után minden részről kitört az aggodalom, amit növelt az is, hogy a főispánok serogestül tartózkodnak a fővárosban, ezt úgy tekintik, mint jelenséget annak, hogy Tisza gróf a harcot áthelyezi vidékre. — Érdekes hír járta be a forrongó politikai világot: Bánffy Dezso zászlóbon-tása. Az ex-miniszterelnök pártját, „új-pártnak“ fogja nevezni s néhány nap múlva pártalakulásra hívja föl Kolozsvár polgárságát. Bánffyék az szólítja küzdelembe, hogy: „hiányzik olyan kormányképes ellenzéki párt, amely a meddő közjogi kérdések miatt való harcot félretelve, határozott szabadelvű és nemzeti irányban gyakorolja azt az ellenőrzést, amely az egészséges parlamenti működés alapja“. — A német birodalom hatalmas uralkodójának — ugylátszik — megártott a szabadban tartott számos szónoklat. Torka fölmondta a szolgálatot és operációnak kellett alávétnie magát. Betegsége bár kényes természetű, de csöppet sem veszedelmes és nem szolgálatot okot arra az ijedelemre, amely a hir nyomán az egész birodalomban keletkezett. — A balkáni zavarok még mindig kísértenek. Németország kezdettől fogva arra az álláspontra helyezkedett, hogy a szultánnak állandóan az entente hatalmak második jegyzéke után is sürgősen ajánlotta, hogy egyezzen meg azokkal, mert a szabódnak Törökországra nézve rossz következményei lehetnének és hasznosabbnak tetszik a két nagy hatalommal való egyesülés, mintha esetleg az európai koncertre kerülne a sor, melynek bekövetkezése a Török birodalomra sohasem járt jó eredménnyel. — Egész Olaszországot izgalomba tartja most Rossanának az olasz pénzügy-miniszternek Napolyban elkövetett öngyilkossága.

többnek tartották a becsületes munkát, mint a kegyadományok elfogadását. Az általános megkegyelmezés után őt is hazahozta a honvágy, bár akkor már virágzó beviteli és kiviteli üzlete volt Londonban. Eppen halála napján, október 29-én volt negyvenedik évfordulója, hogy a Magyar Földhitelintézet szolgálatába lépett. Ebből az állásából kifolyólag kapott egyszer egy nagyobb, milliókra rugó ügylet kötésére megbízást a frankfurti Rothschildhoz. Jellemző Magyarország akkori állapotára a fogadtatás, melyben Frankfurtban részesült. Rothschild kijelentette, hogy Magyarországról mit sem tud, de nem is akar tudni, különben pedig jelenleg sokkal fontosabb ügyben van elfoglalva. Ez a sokkal fontosabb ügy valami rittergütschesitznek a 10 000 márkás váltója volt. Midőn a költő jóslata: „megvirrad még valaha!“ kezdett a megvalósulás reményével biztatni, Deák Ferenc kezdésére, kivánságára, az ő és gr. Andrassy Gyula támogatására megalapította a magyar könyvmozgalmat, a „Pester Correspondenz“, melynek hasábjain a legelső átlamférfiak és publicisták közreműködése mellett sikerrel verte vissza a haldokló önuralomnak Magyarországon ellen a külföldi sajtóban szórt rágalmaikat. Ugyancsak a „Pester Correspondenz“ révén hathatósan előkészítette és a közvéleménybe bevitte Deák nagy művét, a 67.-i kiegyezést és nagy része volt annak keresztülvitelében is. Kényes szerep jutott neki a 75.-i fuzió létrejöttében; egyebek közt ő oszlatta el, Pápay Istvánnal, a király kedves és bizalmas emberével való intim viszonya révén, a magasabb régiókban a balközép vezérférfiaival szemben uralkodott fagyos, hideg tartózkodást. Megbecsülhetetlen szolgálatot tett a magyar vidéki sajtónak, amennyiben ő volt az, aki a sajtót évek nehéz munkájával hatalom tudatára a szó való értelmében felrázta és az e hatalomban rejlő propagatív erőről az intéző köröket is, sok fáradság árán, meggyőzte. Erre az impulzust egy Bismarkkal folytatott beszélgetése adta, aki úgy nyilatkozott előtte, hogy a német vidéki sajtó támogatása nélkül nem tudta volna keresztülvinni a német egységet és nem tudott volna 66-ban Ausztriával oly méltányos békét kötni. És való-

Most már nyilvánvaló, hogy a miniszter leleplezés kergette a halálba. A szociálisták, akik régóta haragudtak Rossanóra, nemrég azt a vádat terjesztették róla, hogy 5000 líra fejében kiszabadított egy Hergamascó nevű radikális izgatót, akit kényszerlakóhelyre itéltek. E híresztelésnek nem sok hitelt adtak Rómában, míg végre megjelent egy római lapban Berganasko levele, amely megerősítette a Rossanáról szóló vádatokat. A pénzügyminiszter erre — a helyzet tisztázása céljából — Rómába citálták, aki e meghívásra nem is reflektált már, hanem inkább az öngyilkosságot választotta. — Vilmos császárnak Miklós cárral; Bülow gróf birodalmi kancellár és Lansdorff gróf külügyminiszter részvételével való találkozása igen szíves és mindkét részre nézve rendkívüli kielégítő hatása volt. A találkozás politikai kérdésekben való bizalmas eszmecsere adott alkalmat. Eszmecsere értékét minden magyarizálás nélkül abban lehet látni, hogy szaporította a világbéke fönntartásának biztosítékait. — Belgrádnak legújabb szenzációja, hogy elfogták Szibalic Szávát a Naradne Liszt szerkesztőjét, aki lapjában kiméltelenül támadta a királygyilkosokat. Elfogatását azzal okolják meg, hogy a bíróság több ízben felszólította Szibalicot, hogy jelenjék meg a kihallgatásra, de ő sohasem vett róla tudomást. — Sokkal lehangolóbb Szerbiára nézve az a hír, hogy Angolország minden összeköttetést megszüntetett vele. Nagykövétét visszazsólította, s most alkonzul végzi a legszükségesebb ügyeket. Anglia még most sem feledte el a királygyilkosságot, különösen az készíti a haragra, hogy Péter király a királygyilkosoktól van körülvéve s azoknak pressziója alatt áll. — A József királyi herceg védnöksége alatt álló szanatórium egyesület, a melynek célja az, hogy az Alföldön népszanatóriumot létesítsen, s amely erre a célra már tekintélyes alapítványt gyűjtött: Budapesten a Sándor-utcai régi képviselő házban házi és népipari kiállítást rendez december elsejétől harmincegyedikéig. Az érdekes kiállításon, ahol a közönség szebbnél szebb hazai eredetű tárgyakat vehet karácsoni ajándékkul, látható lesz anép és hazai iparnak minden terméke. — A főváros egyik legődnobb és legterjedelmesebb palotájában a kétszázados Orczy-házban veszedelmes beomlás történt. Csak a közönség előrelátásának köszönhető, hogy nem történt nagyobb szerencsétlenség. Persze a felelősséget, mint mindig, úgy most is sikerült a fővárosi hatóságnak magáról elhárítani és mindent a 60 év előtti árvízre tolni. Gondolván: büntessétek meg — ha tudjátok,

ban, aki összehasonlítja a magyar vidéki sajtó 15-20 év előtti állapotát a maival, lehetetlen, hogy az óriási fellemdülés láttára megvonja tőle az elismerést, tartozzék bármely politikai táborba.

Pártolta az összes művészeteket és nem egy élő magyar művész neki köszönheti tudását és hírnévét. Barátságot tartott jóformán minden nagy művészzel, Liszt Ferenc-től és Munkácsy Mihály-tól végig. A zenét maga is művelte, pompásan hegedült, több szerzeményét ma is játszik a katonazenekarok, Erzsébet királyné halálára irt gyászala pedig már a klasszikus zene birodalmába tartozik. Nagy híre volt annak idején hegedűgyűjteményének, mely tíz darab eremóniából állott, melyek 40 ezer forintba becsültek és a bécsi kiállításon általános feltűnést idéztek elő, sőt a király ő felsége tetszését is megnyerték.

Sokat áldozott gyermekei nevelésére. E tekintetben semmi áldozat sem volt neki nagy. De volt is érte öröme. Leányai közül Klára elsőrangú zongoraművész és kanadai Montrealban a Royal Victoria College igazgatónője; Georgette Melbourneban (Ausztráliában) Peterson Franklin egyetemi tanár neje, kitűnő festőművész, Mariska operanékesnő és a zenedi városi zeneiskola énektanárnője; Leonie zeneszerző, érzéssel teli, bájos dalokat szerez; két szerzeményét csak a napokban adta ki Rózsavölgyi. Róza, az ismert hangversenynekesnő. Lichtenstein a társadalmi életben a legszeretreméltóbb emberek egyike volt, kar-társaival szemben az áldozatkészségig előzőkeny és kedves. Munkatársainak száma az évek folyamán legióra szaporodott fel, de ezek nem a nagyképűsködő, rideg princípálisták félték, hanem a „kedves Lajos bácsi“-t tisztelték és szerették benne.*

Igen; sokan, nagyon sokan vagyunk, kik szeretettel gondolunk erre az újságíróra, a kedves „Lajos bácsi“-ra.

E szerető megemlékezés szerény virágaiból fonjunk koszorút és szeretetünk jelölül tegyük le azt „Lajos bácsi“ sírjára!

Alkotása, a „Pester Correspondenz“, mely kétv-tizednél hosszabb idő óta a francia „Correspondance de Pest“-tel bővült, a család kiadásában tovább is fennmarad és a külföldi s a magyar vidéki sajtó részére teljesít igen becses informatív szolgálatot,

Egyházi élet.

Egyházi estélyek. Városunkban a jó hírnévnek örvendő református egyházi estélyek november hó 22-ikén, vagyis a jövő vasárnap kezdődnek meg. Akik az elmúlt évi egyházi estélyeket látogatták, azok emlékezhetnek, hogy a református egyházi estélyek milyen magas nívóan állottak, szórakozást nyújtottak. Az ideiek előreláthatólag, még azokat is felül fogják mulni, mert az estélyek rendezését most a helybeli egyházi értekezlet női választmánya vette kezébe. A választmány ugyanis nov. 12-én igen látogatott gyűlést tartott, melyen a legnagyobb készséggel ragadta kezébe az egyházi estélyek rendezését. Ez magában elég biztosíték a sikerre nézve. Az első egyházi estélyt Gönczy Lajosné és Kovács Dánielné rendezik. Tárgysorozata később fog közölni Addig is felhívjuk rá a közönség figyelmét, annyival inkább, mert mindenik estély önkéntes adományokból befolyó jövedelme jótékony célra fog fordítani.

Különbélek.

— **Kinevezések.** Kishalmgyi Hollak Arthur vármegyénk főispánja Kamocsay Mihály vármegyeyi allevéltárnokot főlevéltárnoknak; a belügy-miniszterium ideiglenes vezetésével megbízott miniszterelnök pedig Bene József volt dályai körjegyzőt, jelenleg Lövéte nagyközönség jegyzőjét teljes hatáskörrel lövétei anyakönyvvezetőnek nevezte ki.

— **Burger Arthur,** helybeli róm. kath. főgimnáziumi tanár, a „Székely-Udvarhely“ kiváló belső dolgozó társa, a kolozsvári tanárvizsgáló bizottság előtt a tanári szakvizsgát szép sikerrel kiállotta.

— **Műkiállítás.** Hargita Nándor szobrász, helybeli áll. kő- és agyagipari szakiskolánk tehetséges igazgatója egy igen csinos, művészi kivitelű fali konyak- vagy likörkészletet készített és állított ki lapunk kiadóhivatalának egyik kirkatában. A terrakottából készült munka ebéd-lőszobák díszítésére igen alkalmas s valóban érdemes a megtekintésre és megvételre, amennyiben itt a hasznos a művészettel karöltve halad. Az eladó műdarab ára elég mérsékelt s alkalmi ajándékkul is megvásárolható.

— **A bõripariszövetkezet részjegyes tagjai figyelmébe.** A „Székely-Udvarhely“ mult számában külön melléklet képen adtuk közre annak a jegyzõkönyvnek hivatalos, de rövid kivonatát, a melyet a kereskedelemügyi miniszterium megbízásából Kiss Aladár miniszteri számvizsgáló és Rosicscu Aurél központi hitelszövetkezeti ellenõr a „Székelyudvarhelyi Bõranyagbeszerzési Szövetkezet“-ben talált botrányos, minden jobb érzésû embert vérgig sértõ üzelmekrõl szerkesztettek. Közre adtuk, hogy lássák és ítéljenek mindazok, akik annak idején némi kételkedéssel fogadták a kigazdálkodott bõrõsboltról hozott híradásainkat, sõt voltak — igaz kevesen — olyanok is, akik egyenesen elhallgatásra igyekeztek rábirni bennünket. Azonban mi az igazság közérdek mindenkori megõvására tettünk fogadást s azt híven, legjobb tehetségünk szerint igyekeztünk szolgálni bárkivel szemben is. Most sem ohajtottunk egyebet, habár azok, akiknek az igazság nem épen izlik — mint sok mindenbõl, ebbõl is személyeskedést szerettek volna és szeretnének még ma is kimagyarázni. Iparos polgártársak! Ne engedjétek jogaitokat, de viszont õriztétek meg mérsékelt higgadságotokat különösen ma, mikor a kereskedelemügyi miniszter atyailag gondoskodott arról, hogy igen sokan közületek a küszöbön levõ téli zord idõben meleg tüzhely és kenyér nélkül az útszélre ne kerüljenek. Verejtékekkel szerzett filléreitek, melyeket magatoktól és õvéitektõl megvontatok, igaz — eltüntek, a bûnös könnyelmûség áldozataivá lettek, sõt talán dobzódó uri kényelemre is jutott belõlük, de azért az elkeseredés szûlte indulat heve ne ragadjon el benneteket. Lám, jó az Isten s vannak még jó emberek!... A bûnösök, kik a bûnjeleket s mindazokat az adatokat, melyek hivatta lettek volna égbe kiáltó vétkei üzemeket kideríteni — tervszerûleg eltüntették, s ez zel igyekeztek magukra — farkasokra — báránybõrt ölteni. Ez azonban aggodalmat ne okozzon! Törvény elé kell állítani a gonosztevõket! Hadd vizsgálja ki az õrdõgi mesterséggel összekuszált ügyeket a pártatlan, független bíróság, mely szüntelenül az igazságot keresi-kutatja. Tehát józan, megfontolt és higgadt munkálkodást a mai napra!... Ezek-

nek előre bocsátása után még egyszer megemlítjük, hogy a „Székely-Udvarhely“ csütörtöki számához mellékelte és a miniszteri vizsgálatból kifolyólag szerkesztett hivatalos jelentés nyilváníttatása céljából, ma (vasárnap) d. u. 2 órakor az iparos polgári kör nagytermében, a bőripariszövetkezet rendkívüli közgyűlést tart, melyre az érdeklődő közönség figyelmét azon megjegyzéssel hívjuk föl, hogy a gyűlésen bárkinek joga van megjelenni — mint hallgatónak.

— **Halálozások.** Nagyhalomgyi Török Lajos, volt kissolyosi körjegyző, életének 31-ik évében, rövid szenvedés után e hó 8-án elhunyt Tordátfalva községben, hol 10-én délután 2 órakor a róm. kath. egyház szertartása szerint általános részvét mellett helyezték öröknyugalomra. — Id. Varga János szentmihályi lakos 67 éves korában rövid szenvedés után tegnap meghalt Szentmihályon. Temetése ma (vasárnap) d. u. 1 órakor lesz ugyanott számos rokonsága és a község részvétele mellett.

— **Pályafentartási fák.** A marosvásárhelyi keresk. és iparkamara tudatja, hogy a m. kir. államvasutak Budapest-jobbparti üzletvezetősége a vonalai részére 1904. év folyamán szükségelt pályafentartási fák szállítását nyilvános pályázaton biztosítja, mire nézve ajánlatok f. évi december 2-án déli 12 óráig adandók be.

— **Helybeli képes levelező-lapok** Betegh Pál könyv-, papír-, író- és rajzkereskedésében Székelyudvarhelyt, Kossuth-utca 15. sz. alatt igen nagy választékban kaphatók. Hazai művészek készítménye, Egészen új fölvételek: 1. Részlet a Kossuth Lajos-utczából. 2. A vasúti állomás és pályaudvara. 3. Udvarhelyvármegye közpénzháza. 4. A kir. törvényszék és járásbíróház épülete. 5. Kir. főreáliskola 6. Millénárius székely emlék. 7. Róm. kath. főgimnázium. 8. A homoródalmási barlangban a vármegyei tanító-egylet által elhelyezett Erzsébet emléktábla. 9. A székely támad, székely bánja vár-rom. 10. Az állami kő- és agyagipari szakiskola épülete. 11. A Brunekben 1813-ban elesett székely katonák emléktáblája Kis szobrász képével. 12. A katonai laktanya látkepe, háttérben a Csicsér és Budvár hegyekkel. 13. Székelyudvarhelyi Solymosy-féle sósfürdő hat részletben fölvevett látkepe. 14. Orbán Balázs bárónak Székelykeresztúr emelendő szobra Hargita Nándor szakiskolai igazgató terve szerint. 15. A katonai laktanya. 16. Millénárius székely emlék. — Ezeket kívül sajtó alatt vannak és közelebből megjelennek: 17. Szent-Ferenc-rendi templom a Batthyány-térrel. 18. Szent-Ferenc-rendi templom belseje a fős mellékoltárokkal valamint freskóival. 19. A Deák Ferenc-tér a kir. pénzügyi palotával, Mária-Valéria gyermekkerttel, Jézus-szoborral és a magaslaton levő plébánia templommal. 20. Az ev. ref. templom és kollegium. 21. A vármegyei ház. 22. Székelyudvarhely város látkepe háromszoros nagyságban.

— **Kötélárak szállítása.** A marosvásárhelyi kereskedelmi és iparkamara tudatja, hogy a m. kir. államvasutak Budapest-balparti üzletvezetősége kenderkötél és zsinag szükségletét pályázat útján biztosítja. Az ajánlatok november 17-ig nyújthatók be.

— **Elgázolás.** Egy Nuszbaum nevű brassói gabonakereskedő e hó 10-én Köhalomból jövet a nyirkalási határon egy ismeretlen öreg embert fogatálva elgázolt s az pár perc múlva sebei miatt meghalt. Nuszbaumot az oklándi csendőrség le tartóztatta.

— **A festőművészet remekei.** Nyolcvan darab szines másolatból álló gyűjtemény, a régi mesterek leghíresebb alkotásainak páratlan gyűjteménye az, amelyet a festőművészet remekei címmel ezzel a figyelmébe ajánlunk a művelt magyar közönségnek. E nagyjelentőségű gyűjtemény célja a művészet népszerűsítése hazánkban. Régebben a képeket réz- és acélmetszetekkel, rézkarcokkal, heliogravűrökkel, autotípiákkal sokszorosították. De csak a modern technika az, amely valóban népszerűvé tudja tenni a művészetet. Ez teszi lehetővé, hogy nemcsak a kompozíció, a forma, a rajz, hanem ami ennél is fontosabb: a szín is ott legyen a másolatban, még pedig lehetőleg úgy, hogy a képen van. Ez a gyűjtemény mindenkinek szolgálatot tesz, aki szereti a művészetet, de még annak is, aki nem szereti, mert a világ művészetének itt között remekei a legfogultabb, leghidegebb, legérzékletlenebb szívet is meghódítják. Nagy célokat hord méhében ez a gyűjtemény. Hódítani akar a magyar közönség között. Meg akarja nyerni a társadalmat a művészet számára; azokat a nagy rétegeket, amelyek a nemzet zömét teszik. Száz-husz alkotás, köztük mesterek, akik századokra nyomták rá bélyegüket. Nem mindenki mehet messze földre, idegen légkörbe, hogy ott szemtől szemben élvezze a művek hatását. Megfordíthatjuk a közmondást, hogyha Mohamed nem megy a hegyhez, a hegy jó Mohamedhez. Igen, a kép-tár elmegy mindenkire, hogy egyszerű köntös-

ben, de meleg közvetlenséggel felidézze benne a történetét, a művészetek, a népek, a kulturák történetét. Hat sorozatra oszlik ez a gyűjtemény. Husz-husz gyönyörű kép egy sorozat, diszes tokban. A képek erős kartonra vannak illesztve, úgy hogy keretbe téve, falra függesztve, diszes házi képtárt alkotnak. A Festőművészet remekei elé dr. Térey Gábor, a Szépművészeti Múzeum igazgatójára a gyűjtemény jelentőségéről beható szép bevezető tanulmányt. Ugyancsak ő gondoskodott a képeket kísérő jeles magyarító szövegről. A 120 művészi tábla kartonra felvonva, hat, diszes tokban, magyarázatokkal, csekély havi részletfizetésre is megrendelhető a „Székely-Udvarhely“ kiadóhivatalában (Betegh Pál könyvkereskedése) Székelyudvarhelyt.

— **Helyreigazítás.** Lapunk múlt számának „Egészségügy“ c. rovatába egy értelemzavaró hiba csuszott, a mennyeiben a cím alatti hasáb utolsó sorában „lányképes“ szó helyett lány, pépes kifejezés kellett volna legyen. Mit is ezzel helyreigazítunk.

— **Vasúti fák.** A m.-vásárhelyi kereskedelmi és iparkamara tudatja, hogy a cs. és kir. szab. déli vaspálya-társaság magyar vonalainak üzletigazgatósága az 1904. és 1905. években szükséges 102.000 drb 2-40 vagy 2-50 méter hosszú I. rangú, 64.000 drb 2-70 méter hosszú I. rangú és 20.000 drb 2-20 méter hosszú III. rangú vasutfelépítmenyi tölgytalpa szükségletét f. évi december 1-én déli 12 óráig beadandó ajánlatok alapján biztosítja.

— **A Horgony Pain Expeller** (Richters Linimentum Cuspidi comp.) igazi népszerű háziszerré lett, mely számos családban már több mint 34 év óta mindig készletben van. Hátfájás, csipőfájdalom, fejfájás, köszvény, csuszál stb.-nél a Horgony-Pain-Expellerrel való bedörzsölések mindig fájdalomcsillapító hatást idéznek elő, sőt járványkórnál, minő: a kolera és hányóhas-folyás, az altestnek Pain-Expellerrel való bedörzsölése mindig igen hasznosnak bizonyult. Ezen kitűnő háziszerről jó eredményekkel használtatott az influenza ellen is és 80 fillér, 1 K 40 fillér és 2 K árban a legtöbb gyógyszerárban kapható, de bevásárlás alkalmával mindig határozottan: „Richter-féle Horgony-Pain-Expeller“ vagy „Richter-féle Horgony Liniment“-et tessék kérni és a „Horgony“ védjegyre figyelni kell.

Törvénykezés.

Esküdtek névsora.

A székelyudvarhelyi kir. törvényszék esküdtzéki tárgyalásainak jövő évi ciklusára a következő esküdtek nevei lettek kisorsolva:

Esküdtek: Id. Abrán János kisbirtokos Dálya, Ájvász Kristóf kereskedő Székelykeresztúr, ifj. Ambrus János kisbirtokos Szentgyházasaláhfalva, Ambrus Márton kisbirtokos Korond, ifj. András Ferenc kisbirtokos Szenttamás, Baczó Dénes kisbirtokos Bágy, Bajnoczki András nagybirtokos Magyarzásokod, Bakk Albert kisbirtokos Kecskisfalva, Bakk Mózes kisbirtokos Felsőboldogasszonyfalva, Balázs Józsi István kisbirtokos Szentgyházasaláhfalva, Balázs Károly kisbirtokos Fenyéd, Balázs István kisbirtokos Bethlenfalva, Balázi Sándor nagybirtokos Abránfalva, Bálint György timár Székelyudvarhely, Barabás Jenő tanár Székelyudvarhely, Bán Mózes kisbirtokos Derzs, Bekő Mihály kisbirtokos Homoródoklánd, Benzédi Ferenc kisbirtokos Bencéd, Benedek Imre nyug. főszolgabíró Homoródoklánd, Benedek József kisbirtokos Homoródújfalva, id. Benedek Sándor kisbirtokos Rugonfalva, Biró Mihály nagybirtokos Bethlenfalva, Biró Mihály kisbirtokos Zetelaka, Bokor Ferenc kisbirtokos Bethlenfalva, Borbáth László kisbirtokos Bibarcfalva, Borbély Samuel nyug. képezési igazgató Székelykeresztúr, Burszán Lajos kisbirtokos Fiátfalva, Buzogány József kisbirtokos Ujszékely, Csehely Adolf tanár Székelyudvarhely, Csoma József kisbirtokos Homoródvárosfalva, Dakó József kisbirtokos Tibód, Daniel Lajos nagybirtokos Vargyas, Daróczi Miklós timár Székelyudvarhely, David Gergely kovács Székelyudvarhely, ifj. Demeter István kisbirtokos Lövete, Embery Árpád tanár Székelyudvarhely, Eber Rezső tanár Székelyudvarhely, ifj. Fabián József kisbirtokos Korond, Farkas László kisbirtokos Etéd, Feleki Márton kisbirtokos

Nagygalambfalva, Felsőgi Farkas kisbirtokos Kisgalambfalva, Ferencz József kisbirtokos Ege, Ferencz László kisbirtokos Kápolnasóláhfalva, Ferenczi István vendéglős Székelyudvarhely, Félegyházi Antal tanár Székelyudvarhely, Fischer Ferenc kefekötő Székelyudvarhely, Frisch János kisbirtokos Erked, Gábos József felső kisbirtokos Lövete, Gagy László kisbirtokos Etéd, ifj. Gáspár János kisbirtokos Bardoc, Gergely Lajos kisbirtokos Homoródkeményfalva, Gothárd János kisbirtokos Homoródmás, Gönczi Lajos igazg. tanár Székelyudvarhely, György László kisbirtokos Jásfalva, Haberstumpf Károly építész Bethlenfalva, Ilyés Orbán József kisbirtokos Pálfalva, Istók József kisbirtokos Magyarós, Istváni Domokos kisbirtokos Alsósiménfalva, Jakab Antal kisbirtokos Farkaslaka, Jakóbi János kisbirtokos Daróc (150. házszám.) Jánosi Péter tanár Székelyudvarhely, Józsa Dénes kisbirtokos Homoródmás, Józsa Dávid kisbirtokos Kápolnasóláhfalva, Kálmán Mózes kisbirtokos Kiskede, Kassay Ákos szeszgyáros Székelyudvarhely, ifj. Keszler János timár Székelyudvarhely, Kis Károly kisbirtokos Szentlélek, Kovács Antal kisbirtokos Farkaslaka, Kovács Dániel tanár Székelyudvarhely, Kovács Dénes mészáros Székelyudvarhely, Kovács Domokos kisbirtokos Matisfalva, dr. Kovácsy Albert ügyvéd Székelyudvarhely, Köteles István kisbirtokos Kadicsfalva, ifj. László Ferenc kisbirtokos Gyepes, Lőrincz János kisbirtokos Zsombor, Lőrinczi Domokos kisbirtokos Szentábrahám, Lukács Domokos kisbirtokos Méréfalva, Márkos Ferenc kisbirtokos Homoródjánosfalva, Márton Mózes kisbirtokos Zetelaka, Máthé Pál nagybirtokos Bikafalva, Máthé Sándor István kisbirtokos Zetelaka, Mekkei Péter vendéglős Parajd, Nagy János cipész Székelyudvarhely, dr. Nagy Samu ügyvéd Székelyudvarhely, Pálfi György földbirtokos Tarcsafalva, Pálfi Mihály kisbirtokos Gagy, Pálhegyi Sándor kisbirtokos Alsóboldogasszonyfalva, Pap János lakatos Székelyudvarhely, ifj. Pap Pál kisbirtokos Kobádemeterfalva, Papp Zsolt Endre kereskedő Székelyudvarhely, Sándor Albert kereskedő Székelyudvarhely, Sándor Ferenc kisbirtokos Homoródszentpál, ifj. Sándor János kisbirtokos Lókod, Sándor József bérlő Oláh-andrásfalva, Sándor Mózes nyug. tanfelügyelő Székelyudvarhely, Schuller János kalapos Székelyudvarhely, Sebestyén János kisbirtokos Zetelaka, Sebestyén Mózes kisbirtokos Fancsal, Sebestyén Mózes István kisbirtokos Zetelaka, Sebők Márton kisbirtokos Küküllőkeményfalva, Simó János kisbirtokos Bogárfalva, Spányár Pál tanár Székelyudvarhely, Solymosy Endre tanár Székelyudvarhely, Szabó András tanár Székelyudvarhely, Szabó Árpád tanár Székelyudvarhely, Szabó Ferenc kisbirtokos Dálya, Szedzerjesi Mihály kisbirtokos Firtosvárfa, Székely Mátyas kisbirtokos Óczfalva, Székely Mózes dombi bérlő Felsőrákos, dr. Szolga Ferenc tanár Székelykeresztúr, Sorger Ferenc óras Székelyudvarhely, Tamás Agoston kisbirtokos Oroszhegy, Tamás Lajos timár Székelyudvarhely, Toró János kisbirtokos Kányád, Tóth Károly kisbirtokos Bikafalva, Tóth Péter kisbirtokos Vargyas, dr. Török Albert nyug. főispán Székelyudvarhely, Varga Dezső tanár Székelyudvarhely, Vári Áron kisbirtokos Szentmiklós Vég Gyula kisbirtokos Tordátfalva.

Pótesküdtel: Albert Péter kovács Székelyudvarhely, Balázs Károly esztergályos Székelyudvarhely, Baló Zsigmond aranyműves Székelyudvarhely, Barabás János kisbirtokos Székelyudvarhely, Bartók István lakatos Székelyudvarhely, Barkóczi Albert mészáros Székelyudvarhely, Benkő József csizmadia Székelyudvarhely, Betegh Pál nyomdász Székelyudvarhely, Csathó Imre kereskedő Székelyudvarhely, id. Dézsi Antal vendéglős Székelyudvarhely, Flórián Kristóf kereskedő Székelyudvarhely, Gáspár Balázs tanár Székelyudvarhely, Gyertyánffy Albert kereskedő Székelyudvarhely, Györffy Titus ügyvéd Székelyudvarhely, Haurik Alfréd sörgyáros Székelyudvarhely, Hermán György festő Székelyudvarhely, Kassay Gyula korodányos Székelyudvarhely, Kovács Albert asztalos Székelyudvarhely, Kovács Domokos fazakas Székelyudvarhely, Mészáros Lajos fodrász Székelyudvarhely, Nagy Dénes kisbirtokos Farkaslaka, Olasz Péter kisbirtokos Méréfalva, Orbán Gergely szűcs Székelyudvarhely, Pap Gergely szesz-főző Székelyudvarhely, Pap Lőrinc kisbirtokos Méréfalva, Pál Tamás kisbirtokos Felsőboldogasszonyfalva, Dr. Pál Ernő ügyvéd Székelyudvarhely, Pek József kőműves Székelyudvarhely, Péter Mózes kisbirtokos Felsőboldogasszonyfalva, Perisán János kereskedő Székelyudvarhely, Reiner János mészáros Székelyudvarhely, Simó János

kisbirtokos Székelyudvarhely Szentpéter Tassaly József kisbirtokos sik Ferenc István

Bá irja, hog nak (tan ges padc segédtan kell adni nek ily t ságoknak évi pénz (tanitón tanító a fizetés m randóság A tanfel ű-ának 4 iskolák illetmény előjárók rendben természet mert ép fő-felügy ter hely láthatja tehát, h illetve k ügyet ságodna zás cím csinál, Azonban felügyel teletdíj vagy te hoz. Kü ségi elő gabiró világ el gyen be cikkelyé

Az U

529-9

A értesíti még e tyuk), 10 törz jelentke átvevők törzsek (kakast jásokat tési cé H l a t udvarh S

E rovat

Teasü is friss Györ Bathya pontos

Rés

Székely és tég pince 276 let

kisbirtokos Székelyudvarhely, Soó Gáspár tanár Székelyudvarhely, Sterba Ödön kereskedő Székelyudvarhely, Szabó Ödön borbély Székelyudvarhely, Szentpétery Gergely kereskedő Székelyudvarhely, Tassaly József mészáros Székelyudvarhely, Tóth József kéményseprő Székelyudvarhely, Dr Valent-sik Ferenc ügyvéd Székelyudvarhely, Zakariás István kordoványos Székelyudvarhely.

Szerkesztői üzenetek.

Bágyi. A népoktatási törvény világosan előírja, hogy az elemi iskolák egy rendes tanítójának (tanítónőjének) lakásul legalább 2 tisztességes padozott szobát, 1 konyhát és 1 kamrát, a segédtanítónak (tanítónőnek) 1 padozott szobát kell adni. Ha az iskolafentartók nem rendelkeznek ily tisztességes lakással, akkor ezen járandóságoknak a helyi viszonyok szerint megállapított évi pénzgyenértékét tartoznak az illető tanító (tanítónő) részére biztosítani. Ha a hitfelekezeti tanító a kántori teendőket is végezi, a tanítói fizetés megállapításakor a tanítói és kántori járandóságok együttesen tanítói fizetésnek veendőek. A tanfelügyelő pedig az 1876. XXVIII. t.-c. 5-ik §-ának 4. pontja értelmében felügyel, hogy az iskolák külső ügyei (tehát a tanítók és kántorok illetményei is) az illető polgári avagy hitközségi elöljárók által a törvény értelmében rendben tartassanak. S erre a kir. tanfelügyelő természetesen helyettese is annál inkább hivatott, mert épen a hitfelekezeti iskolák fölött az állami fő-felügyeletet a vallás- és közoktatásügyi miniszter helyett ők gyakorolják. Ezeknek alapján beláthatja és minden nehézség nélkül megértheti tehát, hogy „mi köze a tanfelügyelőnek a tanítói, illetve kántor-tanítói lakáshoz”. Ami a „szekér-ügyet” illeti, arról jobb nem beszélni, mert uraságodnak erősen meggyűlhet a baja — rágalmasz címen. Ha az önök iskolai gondnoksága „azt csinál, amit akar”, sehogy sem helyeselhető. Azonban három forum is áll ön előtt. Ha a tanfelügyelőség esetlegesen későre intézkednék tiszteletdíjának kifizetése ügyében, sürgesse meg, vagy tegyen jelentést a közigazgatási bizottsághoz. Különben az ily csekélységet maga a községi elöljáróság, de legrosszabb esetben a főszolgabíró is elintézi. Nem szükséges tehát országvilág elé vinni egy „szunyogot”, hogy „teve” legyen belőle. Ezek után mondanunk sem kell, hogy cikkelyét nem közölhetjük.

Közgazdaság.

Az Udvarhelyvármegyei Gazdasági Egyesülettől

529—903. szám.

Hirdetmény.

Az udvarhelyvármegyei gazdasági egyesület értesíti tagjait, a lelkész és tanító urakat, hogy még e hó folyamán 20 törzs tyukot (1 kakas, 4 tyuk), 28 törzs pekingsi kacsa (1 gacsér, 1 tojó), 10 törzs emdeni ludat (1 gunár, 1 tojó) fog a jelentkezések sorrendjében ingyen kiosztatni. Az átvevőket az a kötelezettség terheli, hogy a nyert törzsek himjein kívül tenyészetekben más himet (kakast, gacsért, ugy gunárt) nem tartanak, a tojásokat és az azokból nyeredett csirkéket tenyésztési célokra használják.

A jelentkezéseket elfogadja november 22-ig Hlatky Miklós gazd. egyl. titkár (Székelyudvarhely, Kossuth-utca).

Székelyudvarhely, 1903. nov. 14.

Az elnökség.

Apró hirdetések.

E rovatban minden szót 4 fillérért, vastagabb betűvel 8 fillérért közöl a kiadóhivatal.

Teasütemények a legkülönbözőbb választékban úgy pompás cukrársütemények is friss minőségben állandóan kaphatók: **Ernszt György cukrászatában** Székelyudvarhelyt, Batthyány-tér 15. sz. alatt. Vidéki megrendeléseket pontosan teljesít.

Részletfizetésre eladó ház.

Székelyudvarhelyt, a Solymossy-utca 30. sz. kő- és téglából épült 6 szobás (konyha, kamara, pince és nagy színnel bíró) cserépes fedelű ház, 276 □-öl területű beltelekkel együtt 14 évi részletfizetéssel, igen olcsón és azonnal eladó.

BOR Jó és olcsó asztali csemege és gyógyborok literenkint 28 krtól 1 frt 40 krig **Fernengel Gyula** bor nagykereskedésében kaphatók. 5 literen felüli vételnél külön kedvezményes árak.

Ügynökök, kik nagy ismerettséggel bírnak, havonta 80 korona fixfizetéssel és magas jutalék mellett rögtön (minden megyében, városban és községben) **kerestelnek**, egy a háztartásban nélkülözhetetlen cikk elárúsításához. Ezen ügynökséget nagy ismerettséggel bíró s alkalmazásban levő egyének, mint mellékfoglalkozást is űzhetik. Ajánlatok: „Ujdonság 1903.” jellegével Mosse Rudolphhoz (Bécs) küldendők.

Cserépfedélhez alkalmas fenyőlécek és tűzifa-léc szeke-renkint, valamint hasogatott bükk tűzifa igen **jutányos árak** mellett kerül eladásra székelyudvarhelyi fűrészteleppennél. Kiváló tisztelettel: **Fábián József.**

Kiadó lakás. A Báthory-utca sarkán, az állami gyermek-kerttel szemben lévő kőház, mely áll: az emeleten 3 szoba, konyha, kamara, fürdőszobából; a földszinten két szoba, konyha és műhelyből **azonnal kiadó, esetleg előnyös feltételek mellett eladó.** — Értekezhetni az Udvarhelymegyei takarékpénztárnál.

Találmányi szabadalmak

bejelentését, védjegyek és mustrák belajstromoztatását, előnyös feltételek mellett teljesíti **TAKACS GYÖZŐ** és **TARSA** elsőrendű mérnöki és hites szabadalmi ügyvivői iroda Budapestben, VII. ker. Kerepesi-u. 40. sz. a. Felvilágosításokat a nevezett iroda, valamint a „Székely Udvarhely” kiadóhivatala is készséggel nyújt ugy a vármegyebeli, mint a vidéki érdeklődő közönségnek. Ugyancsak a fenti cég mérsékelt áron szállít saját rendszere szerint készített kitűnő fémcementet, mely vaskorlátoknak és hasonlóknak kövckben való megerősítésénél **olom**, vagy **kén helyett meglepő eredménynyel** alkalmazható. **Acetylen- és villamos világítási berendezések, kellekek nagyban és kicsiben. Költ-ségvetések, előmérétek szerkesztése.**

4006—903. szám.

Pályázati hirdetmény.

Lemondás folytán üresedésbe jött magyarályai körjegyzői állásra, amely körhöz Dálya (székely), Petek, Ége, Szentlászló, Ábránfalva és Bágy községek tartoznak, pályázatot nyitok.

A körjegyző javadalmazása:

- Törzsfizetés 800 korona.
- Irodai átalány 70 korona.
- Lakbér 80 korona.

Körjegyzői körön kívül teljesített utazásokért, valamint magánmunkálatok után szabályrendeletileg megállapított díjak.

A választást ezennel kitűzöm folyó évi december hó 10-én délelőtt 9 órára Dálya község körjegyzői helyiségébe.

Felhívom a pályázni szándékozókat, hogy rendszeren felszerelt kérvényüket folyó évi december hó 8-ig hozzám annyival inkább betérjesszék, mivel az elkészen beérkezett kérvényeket figyelembe venni nem fogom.

Oklánd, 1903. november hó 10.

Szabady Tivadár,
főszolgabíró.

A végzett tanulmányok után ismétlésre, egyébként pedig önálló ismeretek szerzésére alkalmas, kivétel nélkül jeles szakférőltak által írt és mindenkinek ajánlatos a **Stampfel-féle * * * * ***

Tudományos Zseb-könyvtár

csinos kiállítású füzetek. Egyes szám 60 fillér. Az eddig megjelent 150 sz. tartalomjegyzékével ingyen készséggel szolgál a „Székely-Udvarhely” kiadóhivatala, hol az összes példányok állandóan raktáron vannak.

Mint gyógyviz csodahatása.

Kászoni Főkut.

Természetes gyógyborviz!

Kizárólagos főraktár Udvarhelyvármegye egész területére: **SZENTPÉTERY GERGELY** fűszer-, üveg-, porcellán- és diszműrau kereskedésében Székelyudvarhelyt, Deák-tér 15 szám alatt. — Üvegenkinti ára 12 fillér.

Mindig friss szállitmány.

Megjelent

a „Hún-magyar rovás-írás”.

Ára: 30 fillér. Irta: **Vikár Béla.**

Kapható: **Betegh Pál** könyv-, papír-, író- és rajz-szerkereskedésében Székelyudvarhelyt.

Kitűnő szabás és jó munkáért kezesség vállaltatik!

Uj divatos

férfi és gyermek ruhák

készítetnek a legjutányosabb árakban az őszi és téli idényre dus választéku hazai és külföldi posztókból.

Szenkovits János
utóda férfi- és női divatüzletében.

ALUMINIUM TOLL

LEGYŐNYÖMŐDÁJÁK

BETEGH PÁL,
Könyvnyomda, Székely Udvarhelyt.

A Richter-féle **LINIMENTUM CAPS. COMP.**

Horgony-Pain-Expeller

egy régi kipróbált háziser, a mely már több mint 33 év óta megbízható bedörzsölésül alkalmaztatik köszvénynél, csúznál és meghűléseknél.

Intés. Silányabb utánzatok miatt bevásárláskor óvatosak legyünk és csakis eredeti üvegeket dobozokban a „Horgony” védjeggyel és a „Richter” czégjegyzéssel fogadjunk el. — 80 f., 1 k. 40 f. és 2 k. árban a legtöbb gyógyszerertárban kapható. Főraktár: **Török József,** gyógyszerésznél Budapestben.

Richter F. Ad. és társa,
csász. és kir. udvari szállitók.
Rudolstadt.

Kapható Székelyudvarhelyt: **Kölcz Armin** gyógyszerertárában.

